

investigative (detective) action, reduction of deadlines and saving of material resources related to the peculiarities of organization and tactics special equipment use at covert investigative (detective) action, minimizing the probability of information leakage regarding defendants and suspects of crimes and criminal offenses and ongoing or planned against them search operations or proceedings under the Criminal Procedure Code of Ukraine, which under today's conditions is equally important.

Key words: *operational-investigative activity, operational-search measures, evidence, criminal proceedings, covert investigative (detective) action.*

Стаття надійшла 30 квітня 2015 р.

УДК 343.575:343.915

О. М. Мельник

ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ НАРКОТИЗМУ ТА ЙОГО ПОШИРЕННЯ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Розглянуто основні тенденції виникнення наркоманії та її особливості. Проаналізовано теоретичний розвиток терміна «наркоманія», що призвів до введення поняття «наркотизм». Визначено термін «наркотизм» у вузькому і широкому значеннях. Вивчено питання поширення наркотизму у світі.

Сформульовано авторську дефініцію поняття «наркотизм», яку необхідно вживати у юридичній літературі. Досліджено проблеми поширення наркотизму серед неповнолітніх. Узагальнено ознаки поширення наркотизму в суспільстві.

Ключові слова: *наркоманія, наркотизм, неповнолітні, протидія, злочинність, органи внутрішніх справ, оперативно-розшукова діяльність.*

Постановка проблеми. У нашій державі помітно загострилися соціально-економічні проблеми, відтак це стало причиною збільшення кількості правопорушень і зниження рівня суспільної моралі.

Віднедавня в Україні спостерігається безперервна тенденція до збільшення кількості осіб, які вживають наркотичні препарати, зростає вживання наркотиків молоддю, активізується вживання нетрадиційних наркотичних речовин.

Наукові підходи до вивчення проблеми наркотизму виникали паралельно з її розвитком. Надзвичайно висока прибутковість наркобізнесу стимулює наркоділків до пошуку ефективних способів адаптації.

Епідемія наркоманії в Україні набуває дедалі більшого розмаху: за даними експертів, нині кількість споживачів психоактивних речовин сягає понад 500 тисяч осіб переважно молодого віку. У світі немає жодної країни, яка би могла доказово заявити, що їй вдалося подолати це зло. На жаль, не становить винятку й Україна.

Проблема наркотизму серед неповнолітніх та її вплив на вчинення правопорушень в Україні змушує зважати на вирішення цього питання не тільки на правоохоронному рівні, але й на загальнонауковому.

Актуальність тематики визначається проблемами правового, організаційного та практичного характеру, які виникають у процесі вивчення поняття наркотизму та його поширення серед різних верств населення, зокрема серед неповнолітніх.

Стан дослідження. Значний внесок у дослідження поняття наркотизму та його поширення серед неповнолітніх зробили такі науковці: А. А. Габіані, М. Н. Гернета, А. Є. Лічко, Д. В. Колесов, С. В. Турцевич, Л. І. Романова, Т. А. Боголюбова, Л. Н. Сбірунов, В. Н. Смітійко, Ю. М. Аргунова, А. В. Козаченко, Н. А. Мірошніченко, М. М. Андреев, О. М. Мельник, Д. Й. Никифорчук, В. Л. Оргинський, О. Л. Хитра.

Незважаючи на безсумнівну значущість наукових робіт цих дослідників, положення і міркування яких, безперечно, сприяли розвитку теорії і практики удосконалення поняття «наркотизму» та його протидії, наукові пошуки не вичерпали низку наявних теоретичних проблем у його визначенні та поширенні в Україні, зокрема серед неповнолітніх.

Метою статті є дослідження історії виникнення наркотизму, особливо його кримінального різновиду, який містить загрози збільшення вчинення кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, зокрема неповнолітніми, чи стосовно цієї категорії осіб, руйнування духовного і фізичного здоров'я нації.

Виклад основних положень. Однією з найбільш гострих, які зумовлюють неабияке занепокоєння не лише в Україні, а й у світовій спільноті, є проблема поширення наркотизму, що становить реальну загрозу здоров'ю не лише окремої особистості, а й нації, правопорядку і безпеки держави.

Тенденції розвитку наркотизму в Україні спричиняють значне занепокоєння і можуть призвести до більш негативних наслідків.

Особливістю проблеми є те, що наркобізнес спрямовує свою діяльність на неповнолітніх, які, своєю чергою, слугують основою для втілення протиправних намірів.

Уперше поняття наркоманії сформульовано 1952 р. Всесвітньою організацією охорони здоров'я: наркоманія визнається станом періодичної або хронічної інтоксикації, яка шкідлива для людини і суспільства і спричинена неодноразовим уживанням наркотика (натурального чи штучного) [1, с. 63].

Тоді ж виокремлено основні особливості наркоманії:

- 1) невизначене бажання чи необхідність продовжити вживати наркотики чи отримати їх будь-яким способом;
- 2) бажання збільшити дозу;
- 3) залежність психічного (психологічного), а іноді й фізичного характеру від дії наркотику.

Перша міжнародна Конвенція щодо наркотиків, яку фінансували США, підписана 1912 р. Вона стосувалася питань, пов'язаних із обмеженням застосування опіуму, морфіну і кокаїну у медичній і дослідній діяльності. Держави, які підписали Конвенцію, зобов'язувались прийняти закони, які обмежували виготовлення, продаж і вживання наркотиків у медичних і дослідницьких цілях.

Подальше теоретичне осмислення терміна «наркоманія» призвело до введення поняття «наркотизм», оскільки термін «наркоманія», який використовується в науці в юридичному значенні, не відповідає його змісту. На думку вчених, наркотизм охоплює всі діяння з наркотиками, зокрема протиправні. Термін «наркотизм» уживається щонайменше в двох значеннях – вузькому і розширеному. У вузькому значенні термін «наркотизм» описує соціальні характеристики вживання одного класу адиктивних речовин – наркотиків (як сукупність фактів їх вживання). У розширеному значенні під наркотизмом розуміється набагато ширший спектр поведінкових проявів, ніж наркоманія або вживання наркотиків без залежності, тобто наркотизм означає вживання як наркотиків, так і інших адиктивних речовин, тобто адиктивну поведінку [2, с. 49].

Наркотизм – соціальне явище негативного спрямування, яке характеризується нині масштабністю ураження представників усіх вікових категорій, однак саме молодь унаслідок сукупності насамперед особливостей особистісного становлення зазнає найбільш негативного впливу у результаті розвитку цього феномена. Відтак питання щодо протидії цьому суспільно негативному явищу, як ніколи, на часі. Не є винятком і Україна. Однак для ефективної й налагодженої організації запобігання поширенню наркотизму серед неповнолітніх необхідно з'ясувати теоретико-історичний аспект його виникнення.

Перші згадки про явище наркотизму датовані близько 5000 р. до н. е. у Нижній Месопотамії, Персії, Єгипті, Індії й Китаї. Ще древньо-

грецький мислитель Геродот описував таку наркотичну речовину, як опій, акцентуючи на його одурманювальних властивостях. Про них згадується і у Китайських рукописах VIII–IX ст. до н. е. У країнах Сходу його використовували як засіб від болю, туги, смутку. У Європі відновлення застосування цієї речовини пов'язано з іменем Парацельса (1491–1541).

Вивчаючи питання поширення наркотизму у світі, можемо зауважити, що рівень уживання наркотичних речовин значно підвищується у період Кримської, Франко-Пруської, Першої світової і Громадянської війн, тобто в другій половині XIX – на початку XX століття.

Та в ці роки ін'єкції не були поширеним явищем, і наркотичні препарати вживали перорально (опій в порошок) або шляхом куріння (опій для куріння, гашиш), або вдиханням через ніс (гашиш).

Західні спеціалісти зафіксували швидке поширення наркоманії після Другої світової війни, а у Європі в середині і другій половині 60-х років воно було пов'язано з політичними протестами і культурними змінами в молодіжних сферах різних країн. Тоді було популярне куріння марихуани й експериментальне вживання психотропних наркотичних речовин [3, с. 15–16].

Наукове вивчення наркотизму налічує не один десяток років. Стрімкий розвиток цього явища зумовив дискусії про його природу, причини й умови поширення. Поступово стають зрозумілі аспекти проблеми, вивчення яких дозволяє сформулювати більш адекватне розуміння завдань, які постали перед науковцями й практиками [1, с. 7].

Наукові підходи до вивчення питання наркотизму виникали паралельно із появою і розвитком цього феномена. Спочатку це була проблема окремої особистості. Згодом вона еволюціонувала і набула масового характеру. Це слугувало поштовхом до формування юридичного й соціологічного підходів до вивчення наркотизму.

Перше ґрунтовне емпіричне дослідження наркотизму на території колишнього СРСР було здійснено в Грузії 1967–1972 рр. під керівництвом А. А. Габіані. Результати цього наукового пошуку опубліковані у книзі «Наркотизм» із грифом «для службового користування» [2]. Видання охоплювало історико-теоретичний розділ, методологічну частину, виклад результатів емпіричного дослідження (дані про соціально-демографічний склад і умови життя споживачів наркотиків, структуру вживаних засобів, вік, із якого вони розпочали вживати наркотики, і мотиви, які спонукали особу до цього), схему діяльності злочинних груп із поширення наркотиків, а також програму медичних, правових і організаційних заходів боротьби з наркотизмом.

1988–1989 рр. А. А. Габіані здійснив розлоге соціологічне дослідження наркотизму на території Латвії, Приморського і Ставропольського країв, Горьківської, Новосибірської і Львівської (Україна) областей, у Москві і Ташкенті (Узбекистан). Під час дослідження було опитано біля 3000 наркоманів і споживачів наркотиків [4; 5]. Особливу увагу було звернено на обставини залучення до вживання наркотиків: умови життя, навчання і праці; привід «спробувати» наркотик; середовище поширення наркотизму; із яких наркотичних засобів розпочинає новачок; де, із ким, коли відбувається вживання, звідки він бере наркотики і кошти на їхнє придбання. Дослідника цікавлять і умови добровільної відмови від наркотиків, факти звернення по медичну допомогу та її ефективність. У результаті учений зробив важливий висновок про те, що «найбільш надійний засіб боротьби з наркоманією – недопущення первинного вживання молодих людей наркотиків» [4, с. 83].

Вивчення проблеми наркотизму компенсувало нестачу досліджень цього явища до 90-х р. ХХ сторіччя. Близько половини молоді уже спробувала наркотики, переважно каннабіноїди. Уперше такі спроби здійснюються приблизно у 14–16 років, а алкоголь і тютюн пробують ще раніше – переважно у 12–13 років. Закономірності поширення наркотизму відображають зміни у складі та структурі підсистем наркотичної ситуації. Серед них: перехід наркотичної ситуації з латентного в актуальний стан; формування статистично значущих соціальних груп споживачів наркотиків; кількісна стабілізація й внутрішня трансформація групи споживачів тютюнових виробів; трансформація групи споживачів алкоголю; розширення соціальних груп хворих на наркоманію та алкоголізм; зростання нелегального обігу наркотиків як специфічної форми протизаконного бізнесу; соціально-територіальна локалізація наркотизму; латентність наркотизму та певні «історичні фази» процесу його поширення.

Термін «наркотизм» у спеціальній літературі виник порівняно давно і, що дуже важливо, спонтанно. Вперше він зафіксований у роботі М. Н. Гернета «Наркотизм, злочинність і кримінальний закон».

Термін «наркотизм» застосовував і А. Є. Лічко, позначаючи ним вживання наркотиків і відрізняючи його від наркоманії. Д. В. Колесов і С. В. Турцевич розглядали наркотизм як особливе негативне соціальне явище і визначили його як «соціальне явище, яке охоплює все, що пов'язано з наркогенними речовинами, їхнім вживанням і соціальними наслідками». Термін «наркотизм» прижився й у юридичних науках, ним позначаються «усі види дій із наркотиками, зокрема протиправні» і «негативне соціальне явище, сутність якого полягає у долученні до немедичного споживання наркотиків окремих груп населення».

Водночас Л. І. Романова охарактеризовує наркотизм так: «кримінальне, негативне соціально-правове і кримінально каране явище, пов'язане з незаконним обігом наркотиків» [6, с. 13].

Т. А. Боголюбова вважає, що наркотизм – соціальне явище, сутність якого полягає у залученні до вживання наркотиків окремих верств населення [7, с. 80].

Л. Н. Сбірунов виокремлює наркотизм як негативне соціальне явище, зумовлене небажаними умовами середовища та антигромадською орієнтацією особистості, що виражається у незаконному умисному вживанні наркотичних засобів, спричиняє шкоду та становить небезпеку для суспільства [8, с. 8].

В. Н. Смітінко підкреслює правову характеристику цього терміна та визначає, що наркотизм – це сукупність суспільно небезпечних діянь, що вчинені винним із використанням наркотичних засобів, і посягають на здоров'я населення та суспільну мораль [9, с. 57–68]. Н. Ф. Кузнецова під наркотизмом розуміє антисоціальну поведінку, пов'язану зі зловживанням наркотиками [10, с. 35].

Отож, можна виокремити декілька підходів до визначення терміна «наркотизм»:

1) поняття «наркотизм» уживається як синонім терміна «наркоманія» (М. Н. Гернет), або цим терміном позначається вживання наркотиків (А. Є. Лічко). Це найпростіше розуміння наркотизму;

2) у юридичних науках цим терміном позначають «усі види дій із наркотиками, зокрема протиправні» (А. Реджепов, Ю. М. Аргунова, А. В. Козаченко, Н. А. Мірошніченко, К. Краєвський, В. К. Панкін, К. В. Харабед);

3) соціологи під наркотизмом розуміють «поширеність і характер споживання наркотичних речовин як соціальне явище» (А. А. Габіані, Я. І. Гілінський, Л. Є. Кесельман, А. Я. Вілкс);

4) наркотизм визначається і як особливе негативне соціальне явище: «негативне соціальне явище, сутність якого полягає у долученні до немедичного споживання наркотиків окремих груп населення» (В. М. Міхлін, Є. А. Дюбін) та «соціальне явище, яке охоплює все, що пов'язано з наркогенними речовинами, їх вживанням і соціальними наслідками» (Д. В. Колесов, С. В. Турцевич);

5) термін «наркотизм» застосовують українські (В. О. Соболев, І. П. Рущенко, О. О. Сердюк) і російські (П. Д. Шабанов, О. Ю. Штакельберг) соціологи у широкому розумінні, зокрема для позначення окремої галузі соціологічного знання – соціології наркотизму.

Дослідивши етапи виникнення наркотизму та його розуміння в юридичній літературі, необхідно розглядати наркотизм як соціально-

правове явище, яке охоплює сукупність суспільно небезпечних діянь, що спричиняють кримінально карані діяння, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів [11, с. 24].

Наукові дослідження проблеми боротьби з наркотизмом серед неповнолітніх і у світі, і в Україні набувають дедалі більшого значення та актуальності [12, с. 492].

У сучасному світі стати на слизьку доріжку, розпочати вживати речовини, які містять наркотики, неповнолітніх підштовхують тією чи іншою мірою практично всі сфери життєдіяльності [13, с. 3]. На тлі дефіциту ефективної контрпропаганди наркотиків, характерного для нашого суспільства, незріла особистість беззахисна перед спокусою спробувати нові, невідомі й приємні відчуття, стимулювати свою уяву і творчі здібності. У результаті й розпочинається регулярне споживання наркотиків, а коли людина усвідомлює, що настав час припинити наркотизацію (а це рано чи пізно усвідомлюють усі), буває занадто пізно [14, с. 68].

Проблема наркотизму серед неповнолітніх і вчинення кримінальних правопорушень у стані наркотичного сп'яніння – доволі актуальна, адже наркотизм – це те тільки хворобливий потяг до наркотиків, а проблема більш широкого спектру – кримінальної політики України. З уваги на це явище крізь призму ненаукового дослідження, а як на проблему багатьох сімей української нації, зазначимо, що розпочинати досліджувати питання наркотизму серед неповнолітніх потрібно найперше з вивчення ситуації в сім'ї на основі особисто перевірених фактів у галузі соціології, психології, медицини та юриспруденції [15, с. 217].

Вирішальними умовами поширення наркотизму серед неповнолітніх є відсутність спеціальних знань і нерозуміння тієї величезної небезпеки, яку містить вживання різних наркотиків, того, що навіть короткочасне вживання наркотику через цікавість або як снодійний засіб може призвести до наркотичної залежності, яка особливо швидко розвивається у молоді, у психічно незрілих і невірноважених людей, що ігнорують загальноприйняті етичні норми життя й поведінки в суспільстві.

Поширенню наркотизму серед неповнолітніх певною мірою сприяє несвочасне звернення батьків до лікарів-наркологів у разі виявлення чогось неординарного у поведінці дітей. Зазначимо, що більшість людей не знає найпростіших способів розпізнання осіб, які знаходяться у стані наркотичного збудження, або тих, які вживають наркотики, а також про загальні ознаки цих засобів і деякі обставини їх виготовлення [16, с. 60].

Загрозливими і тривожними ознаками поширення того чи іншого виду наркотизму в суспільстві слугують:

1. Розширення соціальної сфери наркоманів, коли наркотизм поширюється від нижчих соціальних верств до вищих, у яких раніше наркотики взагалі не вживали. Наприклад, в Україні епідемія охопила всі верстви суспільства: наркотики вживають студенти і школярі, викладачі, військові та бізнесмени, артисти і сільські жителі.

2. Зміна способу вживання. Наприклад, заміна жування і куріння опію в місяця його традиційного вирощування внутрішньовенним уведенням, як це сталося в Середній і Південно-Східній Азії. Жування опіуму або коки дозволяє лише невеликому відсотку чистої наркотичної речовини потрапляти у кров. Отримання екстрактів і внутрішньовенне введення виводить традиційне побутове вживання цих рослин на рівень наркоманії.

3. Поширення наркотизму на жіноче населення. Зараз жінки вживають наркотики нарівні з чоловіками, відомо зловживання навіть вагітними. Жіночий наркотизм – показник зростання наркотизації в суспільстві.

4. Попит на нові наркотики, що означає різке підвищення рівня зловживання.

5. Омолодження наркотизму. Середній вік сучасних наркоманів 20–25 років, однак небувале раніше зростання дитячого наркотизму, коли вживання героїну відзначається вже в 12-річному віці, – результат останніх років розвитку українського суспільства [17, с. 22].

Боротьба з наркотизмом – безпосередній обов'язок правоохоронних органів, є одним із пріоритетних напрямів роботи органів внутрішніх справ. Взаємозв'язок наркоманії зі злочинністю полягає в тому, що наркоманія спонукає до вчинення тяжких корисливих злочинів, породжує злочинний бізнес – наркобізнес, один із різновидів організованої злочинності (це й незаконне виробництво, перевезення, збут наркотичних речовин, утримання кубел для їхнього споживання). Особи, що зловживають наркотичними засобами, часто самі стають жертвами злочинних зазіхань (наркотична віктимність). Значна криміногенна небезпека полягає в залученні до життя наркотиків інших осіб, зокрема неповнолітніх [18, с. 112].

Висновки. Рівень і динаміка поширення наркотизму серед неповнолітніх дають підстави стверджувати, що це явище набуває загрозливих масштабів, вкрай негативно впливаючи на фізичний, психічний та моральний розвиток молодого покоління, на нормальне функціонування суспільства загалом. Невпинне зростання в Україні кількості осіб, що зловживають наркотичними речовинами, набуло

характеру епідемії, що зумовило низку нових соціальних, економічних, медичних, педагогічних, юридичних проблем. У цьому контексті цілком очевидне дослідження історичного аспекту розвитку наркотизму, а також вивчення напрямів його поширення серед неповнолітніх.

1. Предуприждение подростковой и юношеской наркомании / под ред. С. В. Березина, К. С. Лисецкого. – М., 2001. – 256 с.

2. Габиани А. А. Наркотизм (конкретно-социологическое исследование по материалам Грузинской ССР) / А. А. Габиани. – Тбилиси: Сабчота Сакартвело, 1977. – 46 с.

3. Шаг за шагом: проблемы сообщества потребителей инъекционных наркотиков и пут их решения: методические рекомендации; подготовлено информационно-ресурсным центром Международного Альянса по ВИЧ/СПИД при финансовой поддержке USAID. – К., 2004. – С. 195.

4. Габиани А. А. Кто такие наркоманы? / А. А. Габиани // Социологические исследования. – 1992. – № 2. – С. 78–83.

5. Габиани А. А. На краю пропасти: наркомания и наркоманы / А. А. Габиани. – М.: Мысль, 1990. – 220 с.

6. Романова Л. И. Наркомания и наркотизм / Л. И. Романова. – СПб.: Юридический центр-Пресс, 2003. – С. 13.

7. Боголюбова Т. А. Наркотизм и наркомания: основные направления борьбы и профилактика / Т. А. Боголюбова, К. А. Толпекин // Советское государство и право. – 1987. – № 1. – С. 80.

8. Сбирунов Л. Н. Криминологические вопросы предупреждения преступлений, связанных с наркотическими веществами: автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Л. Н. Сбирунов. – М., 1985. – С. 8.

9. Смитиенко В. Н. Преступления против здоровья населения / В. Н. Смитиенко. – Омск: Омск. высш. школа милиции, 1972. – С. 57–68.

10. Кузнецова Н. Ф. Эффективность правовых средств борьбы с наркоманией / Н. Ф. Кузнецова // Вестник Моск. ун-та. Сер. 11. Право. – 1989. – № 2. – С. 32–39.

11. Мельник О. М. Протидія наркотизму серед неповнолітніх оперативно-розшуковими силами, засобами та методами: дис. ... канд. юрид. наук / О. М. Мельник. – Львів, 2014. – 250 с.

12. Баклан І. В. Кримінологічна характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків серед неповнолітніх / І. В. Баклан // Держава і право. – 2005. – № 30. – С. 492–496.

13. Нагорна А. М. Профілактика наркоманії серед підлітків: навчальний посібник / А. М. Нагорна, В. В. Беспалько. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. – 184 с.

14. Ковтиха Г. Ю. Причини, що сприяють розповсюдженню наркоманії в Україні / Г. Ю. Ковтиха // Актуальні проблеми криміналістики: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – 2001. – С. 64–69.

15. Баклан І. В. Вчинення злочинів неповнолітніми, які перебувають у стані наркотичного сп'яніння / І. В. Баклан // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2005. – № 2 (25). Спеціальний випуск. – С. 216–221.

16. Заросинський О. Запобігання наркоманії і токсикоманії серед неповнолітніх / О. Заросинський // Право України. – 2005. – № 2. – С. 59–62.

17. Бондарук А. О. Наркотизм як соціальне явище / А. О. Бондарук // Український соціум. – 2006. – № 2. – С. 21–25.

18. Тимошенко В. А. Наркобізнес: національна та міжнародна протидія новим викликам: монографія / В. А. Тимошенко. – К., 2006. – 426 с.

Мельник О. Н. Теоретико-исторические аспекты возникновения наркотизма и его распространения среди несовершеннолетних

Рассмотрены основные тенденции возникновения наркомании и ее особенности. Проанализировано теоретическое развитие термина «наркомания», которое привело к введению понятия «наркотизм. Определено термин «наркотизм» в узком и широком смысле. Изучены вопросы распространения наркотизма в мире. Сформулировано авторскую дефиницию понятия «наркотизм», которую необходимо принимать в юридической литературе. Исследованы проблемы распространения наркотизма среди несовершеннолетних. Обобщенно признаки распространения наркотизма в обществе.

Ключевые слова: наркомания, наркотизм, несовершеннолетние, протидействие, преступность, органы внутренних дел, оперативно-розыскная деятельность.

Melnyk O. M. Theoretical and historical aspects of the emergence of drug addiction and its spreading among minors

The historical aspects of occurrence of narcotics in society studied and characterized thoroughly. The development of theoretical term «addiction», which led to the introduction of the concept of «addiction» is analyzed. The scientific approaches to studying the issue of narcotics, which occurred simultaneously with the appearance and development of this phenomenon is studied. The stage of the narcotics appearance and understanding in the legal literature is analyzed. The term «addiction» is considered in the narrow and broad sense. A number of approaches to the definition of «addiction» is determined.

The author 's definition of narcotics in the legal literature is given. The question of narcotics spreading in the world and extention of narcotics among minors is studied. The deep analysis of the emergence of narcotics, the main tendencies which lead to an increase of the number of people who use narcotics, growth of drug consumption is given. Patterns of narcotics extension, which reflect changes in the composition and structure of drug subsystems are revealed. The problems of drug use among youth, the intensification of the use of non-traditional drugs is taken into account. The signs of distribution of a particular type of narcotics in society are generalized. It is proved that addiction has been spreading among the various segments of the population, especially among youth, contains the

harm to health of the state, and what is the most important – is one of the main factors of aggravation of situation in general. The problem of the narcotics spread among minors and criminal offenses committed in a state of narcotic intoxication are being considered as a problem of the criminal policy of Ukraine. The interrelation of drug crime, committed in a state of narcotic intoxication, generates criminal business – drug trafficking, one of the forms of organized crime. The attention is paid to the danger of the spreading of the narcotics crime, which attracts nearby persons, including minors to take drugs.

Key words: drug addiction, narcotism, minors, opposition, criminality, law enforcement bodies, the operational search activity.

Стаття надійшла 22 червня 2015 р.

УДК 343.16

С. В. Нагачевський

ФУНКЦІЇ СЛІДЧОГО СУДДІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Зауважено, що основою судово-правової реформи, яка здійснюється в Україні, є переформування специфіки діяльності суду. Водночас змінюється призначення і діяльність інших державних органів та інститутів. У зв'язку з цим законодавець по-новому окреслив роль органів досудового розслідування, прокурора, суду, особливо слідчого судді в кримінальному провадженні, зокрема їх повноваження і вплив на права і свободи учасників кримінального провадження. Висвітлено теоретичні та практичні проблеми визначення функціональної діяльності слідчого судді. Виділено три кримінально-процесуальні функції під час здійснення досудового розслідування слідчим суддею: забезпечення законності та обґрунтованості обмеження прав і свобод учасників кримінального провадження та інших осіб; судовий контроль; проведення слідчих дій з метою забезпечення доказів.

Підкреслено, що слідчий суддя, крім здійснення судового контролю, має значно більше повноважень. Із діяльності слідчого судді контролем (із певними зауваженнями) можна назвати розгляд скарг на дії, бездіяльність, рішення слідчого, прокурора та перевірку підстав для проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді, перевірку підстав для проведення негласної слідчої (розшукової) дії у виняткових невідкладних випадках.

Ключові слова: слідчий суддя, повноваження, кримінально-процесуальні функції, судовий контроль, забезпечення доказів.

Постановка проблеми. Однією з новацій нового КПК є суттєве розширення функцій суду щодо контролю за дотриманням прав